

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Drs C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr B. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Graafschap; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. P. Brouwer, Vriesland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Low, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Middelburg; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.
(Tijdelijk adres: Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.)

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

Tot nadere aankondiging is het adres der Redactie:
Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.

INHOUD: De Christen in onzen tijd I. — Uit de Schrift: Bidden als een vriend (Luk. 11:5-8). — Wijnbegeerte: Wijnbegeerte in steen IV. — Literatuur en Kerk: Chr. Beunsel en Moderne Letterkunde V. Galerie d'art français, 792, Prinsengracht, Amsterdam. — Kuiper-Bijdragen CX. — Zending en Evangelisatie: Algem. conferentie voor de Zending onder de Mohammedanen te Jeruzalem van 3-7 April 1924. — Uit de Buitenlandse Kerken. — Perschoor. — Boekbespreking. — Kerknieuws. — Advertenties.

DE CHRISTEN IN ONZEN TIJD.

I.

Wanneer we spreken over den christen in onzen tijd, dan bedoelen we het te hebben over hem, die dien naam „christen” terecht draagt. Niet over den christen, die zich dien naam als een „cultuur-schat” heeft toegeëigend, niet over iemand, die nog gedoopt is, en daarom christen zich noemt, — maar over den christen, zooals Zondag twaalf van onzen Catechismus hem kent; hij, die door het geloof een lidmaat is van Christus en alzoo Zijner zalving deelachtig. Het gaat dus over den christen, die God vreest.

Daarbij zijn onze artikelen natuurlijk georiënteerd naar den gereformeerden christen, en naar de toestanden onder ons gereformeerde volk.

Nu spreekt het als vanzelf, dat we bij de bespreking van ons onderwerp ons weer niet moeten voorstellen, alsof we het hebben over een bepaald persoon. Er zijn vele christenen, en „de” christen, als model, bestaat niet.

Het eigendommelijke toch van ieder christen wordt door een onnoemelijk aantal factoren bepaald, en heel zijn wezen hangt zoo samen met zijn eigen verleden, met zijn omgeving, met de leidingen van zijn God, dat ook hier een onzijdige verscheidenheid te constateeren valt, zooals in al Gods werken.

Maar dit alles neemt niet weg, dat de christenen van het heden alle op hun wijze met hun tijd in aanraking komen.

Zij hebben alle hun eigen strijd juist dóór den tijd, in welken ze leven, en op hun eigen zeer bepaalde wijze worden zij door dien tijd beïnvloed.

Wanneer we dan spreken over den christen in onzen tijd, dan hebben we het leven van de christenen van onzen tijd in dien tijd te zien. En dan merken we ook als vanzelf, dat er een bepaalde groepering mogelijk, ja zelfs noodig is, om de onderscheiden uitingen van het christelijk leven te verstaan.

Vanzelf toch zullen we er toe komen, bij de bespreking van de vraagstukken, die met ons onderwerp samenhangen, te zien, dat hier het milieu, waarin men opgroeide en de kring, waarin men belijdenis aflegde, van groote beteekenis is, bij het in aanraking komen met den geest van den tijd.

En juist waar nu het gevaar schijnt te dreigen, dat door een verschillend „aanvoelen” van de cultuur-vragen, er verwijdering ontstaat tusschen christenen onderling, wil het ons voorkomen, dat het nuttig kan zijn, dat we ons bezinnen over de positie van den christen van dezen tijd.

Maar zal dat kunnen, dan is het noodig, dat we dien christen kennen.

Dan moeten we elkaar ook verstaan.

Dan zullen er misschien wel eens dingen gezegd worden, die we anders liever niet zoo maar hardop zeggen. Dan zullen er misschien ook wel dingen heel gewoon genoemd worden, waar we anders met een veelbeteekenend wenkbrauw-fronsen aan voorbijgaan.

Maar dat alles hindert niet, indien we ons maar eens bezinnen omtrent de positie, die de christen nu werkelijk heeft in te nemen.

Men denke niet, dat we meenen, dat de steen der wijzen gevonden is.

De bedoeling van deze artikelenreeks is niet: te zeggen, heel precies te zeggen, hoe het nu dan toch wel moet.

Maar opdat we samen verder zouden komen naar dat punt, waar we ook wat schuchter misschien nog, maar dan toch op goeden grond elkaar gaan vertellen, hoe het moet, beginnen we met eens te trachten om te zien, hoe het is.

Het is helaas waar, dat onder christenen dikwerf groot misverstand ontstaat, alleen, wijl men elkaar niet kent.

En voor den troon van God, waar wij elkaar in onze gebeden ontmoeten, hebben we toch ook wel den moed, om elkaar eens recht in de oogen te zien, en te trachten elkaar te verstaan. Dan gaat het er allerminst om, om de krachten eens te meten, om tweeërlei richting en tweeërlei strooming te ontdekken; om te vinden, dat we winnen, of dat we verliezen; om te constateeren, dat het den goeden, of dat het den verkeerden kant opgaat. Want, waar men zoo bezig is, daar is men al den verkeerden kant op. Zoodra er geen sprake meer van kan zijn, dat wij als christenen, — en wanneer we op kerkelijk terrein ons bewegen, als gereformeerde christenen — elkaar willen vinden, dan is er al iets stuk; daar begint men met een zaak, die „kapot” is.

Men vinde dat hard gezegd. Maar we meenen dat te mogen handhaven. Nooit kan het koninkrijk Gods worden gediend, daar, waar van meet af aan de stukken „liefelijkheid” en „samenbinders” zijn verbroken.

En hierbij denke nu niet ieder aan den ander, maar denke ieder aan zichzelf. Wanneer we beginnen, dan moet het ons steeds te doen zijn om het heil van Jeruzalem, — maar dat beteekent ook: de vrede van Jeruzalem; dat beteekent ook, dat we anderen niet willen vernederen; dat we er niet aan denken te doen alsof we te maken hebben met christenen van een lager rang van christelijkheid of beschaving, wanneer het gaat over hen, met wie we 't niet immer eens zijn in denken en gevoelen. Dat wil ook zeggen, dat we ons wachten voor den toon van laatlunkendheid tegenover welken van onze medechristenen ook. En dat eischt boven alles groote eerlijkheid. Eerlijkheid voor God. Zonder eenige aanbellerij of gemaaktheid. Een eerlijkheid en teerheid, waarmee we niet behoeven te koop te loopen; maar die God van ons weten moet, en waarom we onzen God bidden.

Wanneer we spreken over den christen in onzen tijd, dan moet het ons al dadelijk opvallen, dat „onze tijd” voor zeer vele van die christenen zoo ontzaglijk veel beteekent. Wij leven allen heel snel; maar het snelst van alle levende wezens heeft in de laatste twintig jaar de eenvoudige christen van het platteland geleefd. En we behoeven ons niet tot het platteland te beperken. Vrijwel zonder uitzondering kan hier van den eenvoudigen christen worden gesproken.

Onze tijd is er voor de groote meerderheid van christenen eene, waarin niet slechts één, maar waarin talrijke nieuwe cultuur-perioden over hen komen.

Voor duizenden van eenvoudige christenen heeft de nieuwe tijd een verandering in het wereldbeeld gebracht, die bijna even groot is, als de verandering, die het wetenschappelijk gezicht op ons heelal in de laatste vier en een halve eeuw onderging.

De kijk op onze wereld was tot voor betrekkelijk weinige jaren voor de meeste van Nederland's christenen, die van de wetenschap van vóór Kopernikus. Ernstig twijfelde men er aan, of het wel geoorloofd was, dat een christen meedeelde met de nieuwlichters en geloofde, dat de aarde draaide om de zon. Van de ontzagwekkende ontdekkingen van de zestiende en zeventiende eeuw had men gehoord. Maar ervaring had voorgeslagen geleerd, dat zij, die zich met deze dingen bezig hielden, tot ongeloof vervielen. Of was niet dat ongeloof juist zoo machtig geworden in de dagen, toen men al deze dingen uitvond, en God niet meer erkende? Men zocht oorzakelijk verband tusschen wetenschappelijke en godsdienstige overtuiging.

En ten deele had men gelijk. Overlevering is taai; en wat van geslacht op geslacht was overgebracht, hield men voor zeker en onomstootelijk. En de vaders hadden het immers gezegd, dat toen de „menschen” wjs werden, ze God niet meer noodig hadden. En zoo kwam het, dat men niet alleen Kopernikus' ontdekking negeerde, maar evenzeer hetgeen mannen als Kepler, Galilei en Newton te zeggen hadden. En men nam de bekende houding aan, die ook de kracht was van den kardinaal Cremomini: men keek niet door een telescoop, want dat was gevaarlijk. En was Cremomini bang het gezag van Aristoteles te schaden, zij vreesden, dat hun geloof en het geloof hunner kinderen zou worden geschokt.

Daarbij komt, dat men feitelijk met al deze dingen ook niet in aanraking kwam. Het christelijk leven was blijven stilstaan. Aan leiders en vertrouwde woordvoerders ontbrak het, Zeker, er waren er wel enkelen, die men vertrouwde, en gaarne hoorde, maar deze mannen traden op in een tijd vol van twisting en kump, en wat zij zeiden en schreven was meestal polemisch van aard. Het ging meer om de verdediging van het geloof, om de handhaving van het eenmaal ingenomen kerkelijk en godsdienstig standpunt, dan om het verder bouwen aan de levensbeschouwing en aan de wereldkennis van degenen, die trouw als Christus' jongeren op hun post bleven.

Maar juist door dat stil blijven staan van het christelijk leven is dan ook te verklaren het eigenaardige feit, waarop nog pas Dr Breen wees in „Op den Uitkijk”, dat n.l. wél de schrijvers van de achttiende eeuw en van het laatste der zeventiende bij ons gereformeerde volk bekend bleven, maar dat men de pennenvoerders van de zestiende eeuw, en die van het begin van de zeventiende niet kende, en dat ondanks het feit, dat de schrijvers toch leefden in een zooveel „zuiverder” tijd.

De laatste van het edel voorgelicht bleven bij de eenvoudigen het best in de herinnering; als een erfenis gingen de boeken der „zuivere schrijvers” van geslacht op geslacht over; en met het blijven staan van de geestelijke ontwikkeling in de zeventiende of in het begin van de achttiende eeuw, bleef ook het oude wereldbeeld voor de vromen onder het volk het eenig ware en juiste.

Zoo werd een goed deel van ons christenvolk min of meer „Cultur-widrig”, men voelde zich in den kring dergenen, die zooveel „wisten”, niet thuis.

Met de godsdienstige beginselen der oude schrijvers bleef men ook de cultuurbeschouwing en het wereldbeeld der ouden handhaven.

Nu zegge men niet, dat we dan hier te doen hebben met een massa eenvoudigen, die toch eigenlijk niet veel invloed verdienen.

Voor al jonge menschen kunnen spoedig klaar zijn met een dergelijk oordeel. Men vindt dan, dat degenen, die zoo weinig kinderen van hun tijd geweest zijn, jaren lang, toch feitelijk niet verdienen een sterke stem te hebben in onzen modernen tijd. Ze mogen al „het volk” vormen — den toon aangeven mogen ze dan toch niet.

Het zou buitengewoon jammer zijn, wanneer de gedachte-ingang vond, dat we hier te doen hebben met menschen, die maar zwijgend moeten volgen.

Men vergeet toch niet, dat het juist dit deel van ons christen-volk is geweest, dat in een tijd van „Umwertung aller Werte”, van revolutie en „Sturm und Drang”, van verlichting en vrijgeestery, stokstijf is blijven staan op het oude standpunt. De groote bewarende kracht lag niet in de weinige belijders van deffigen huize; werd niet gevonden bij hen, die uit den reveil-kring voortkwamen; was ook niet bij hen, die in tijden, waarin „etwas kriesse” hun stem verhieven — denk aan Dr Molemaar c.s. —; neen, de groote bewarende kracht voor de gereformeerde waarheid is altijd geweest het eenvoudige gereformeerde volk.

Dat mag in onzen tijd gereformeerd Nederland niet vergeten.

En de meesten van de weinigen, die het wagen,

om smalend te spreken van de pretenties van die eenvoudigen, zijn zelf uit die eenvoudigen voortgekomen.

Dat juist bij de kleine luyden de kracht van ons christen-Nederland lag, is dan ook in elken tijd van godsdienstig opwaken, door hen, die aan dat ontwakend leven leiding hadden te geven, uitnemend verstaan.

Zoo wel de opleving van 1834 als die van 1886 vond haar kracht door den invloed der eenvoudigen.

En met die menschen, die in hun wereldbeschouwing, met hun wereldbeeld, een eeuw of meer achter waren, hebben mannen als de Cock en Brummelkamp, Kuyper en Lohman, Rutgers en Baynick, Keuchenius en van den Berg, uitnemend kunnen samenwerken.

Dan pleit het niet voor hen onder de meer ontwikkelde, die thans meenen een soort scheidslijn te moeten trekken, waardoor er verandering zou komen, wil men elkaar toch niet verstaat, dat zij het hart van dat eenvoudige volk niet kunnen vinden.

Ja, zoo is men geneigd het op 't eerste gezicht te zeggen.

En zóó is het óók.

Maar er is toch ook een andere kant aan deze zaak. Een zijde, die we nimmer uit het oog moeten verliezen.

Want ook de eenvoudigen zijn niet meer, die ze vroeger waren.

Evenmin als de ontwikkelde. Maar over dezen zullen we het later hebben. We denken nu allereerst aan de „gewone menschen”, onze „kleine luyden”.

Het kan niet ontkend, dat er onder het eenvoudige volk een groote verandering valt waar te nemen in den laatsten tijd. De macht der ontwikkeling onzer cultuur is ook over dat volk gekomen. Zoolang de nieuwe wereld-kijk alleen maar theoretischen invloed had, kon men zich er min of meer buiten houden. Maar de vindingen van den menschelijken geest kwamen in den meest concreten vorm, ook tot den eenvoudigste op het platteland. Het was niet meer te loochenen, dat er veel nieuwe dingen kwamen. Het was niet meer te ontkennen, dat er een nieuwe tijd geboren werd. En toen men eenmaal dien nieuwen tijd zag, moest men wel méé. Maar wat beteekende dat? Voor heel veel menschen immers dit, dat men nu opeens de ontwikkeling van, zeg, drie eeuwen moest meemaken.

Voor ons gereformeerde volk viel deze omwenteling in een gelukkige periode. Veel meer dan velen denken, hebben de leiders van ons volk in de periode van opleving in de laatste dertig jaren van de vorige eeuw onze menschen niet alleen dichter bij het georganiseerde en gereformeerde beschouwde leven gebracht, maar hebben zij hen ook gebracht vlak bij de cultuur en de wereldbeschouwing van dezen tijd. Alleen reeds het feit, dat onze menschen kranten leerden lezen, was van uitnemend gewicht. En speciaal de invloed van Dr Kuyper is hier niet gemakkelijk te overschatten. Uit mijn jeugd herinner ik me zeer goed de stukgelezen „Herauten”, die 's Zondags geruild werden, en die dan 's avonds voor heel de familie van 't begin tot het eind werden gespeld.

Maar wat beteekent dat niet ontzaglijk veel!

Hier was een herhaald beroep op de volksconscientie, hier was aansluiting aan de eene beliden, en nog steeds met de ouden onderschreven waarheid, maar hier was toch ook een nieuwe kijk op de wereld.

En zonder dat ze het verstonden, werden de eenvoudigen voorbereid op wat de jaren omstreeks de wisseling der negentiende en twintigste eeuw zouden brengen.

Hier werd het volk in kennis gebracht met „de gemeene Gratie”, hier werd het gemaakt tot een volk van actieve christenen. Straks begon de kracht van het beginsel op het terrein van het staatkundig leven óók zijn invloed te doen gelden. En de stille christenen werden de meelevende christenen.

Tot zoover, zeg tot wat er gezien werd tot ongeveer de wisseling der eeuwen, was de verandering goed te dragen geweest, en had zij haar normaal verloop gehad.

Maar daar komt de ontzaglijke snelle ontwikkeling van het „cultuur-leven”, zooals onze kwarteeuw die heeft gezien.

En men moet wel mee.

Maar in het zooveel snellere levenstempo gaat veel van de oude rust verloren. Over dat min of meer onbewogene, alleen door eigen zielestrijd (en dan soms óók wel heftig!) beroerde, maar toch steeds van buiten af vrijwel met rust gelatene leven komt een groote verandering. Men gaat meer leven in de wereld. Men is „gereformeerd”, omgevormd naar het cultuurleven van de twintigste eeuw heen.

En dat brengt bij velen een verruiming van den blik.

Maar ook een gevoel van onzekerheid. Zooals gemakkelijk is te begrijpen. Alles wisselt en alles wordt anders voor die eenvoudigen. Er komt een zekere reactie tegen de zoo geweldig snelle verandering, die men moest doormaken. En heel diep in het hart gevoelt men, dat men in dezen tijd ook iets mis mist, wat men vroeger veelal tot zijn onbetwist bezit kon rekenen: de ge-

legenheid om in stille rust aan zijn engeren, maar gemakkelijkeren wereld-kijk genoeg te hebben.

Daarbij leeft nog steeds de herinnering aan twee dingen.

De afval kwam in vroeger eeuwen van den kant van de menschen met hun nieuwen kijk op de wereld.

En tevens van hen, die meer „rekkelijk” waren ten opzichte van de geboden van de zedewet.

Bij de veel grootere zelfstandigheid, die men tegenover „hooger” staande personen thans gevoelt, behoeft het geen verwondering te wekken, dat men bij 'n dergelijke constellatie niet zóó maar meegaat, met alles, wat als 't summum van „gereformeerdeheid”, en met alles, wat als reformatie wordt aangeboden. Men was nimmer zeer toeschietelijk in het meegaan met nieuwe dingen. Ik herinner me, dat Prof. Baynick eens zei: „de kerkse menschen zijn altijd conservatief geweest, en dat is gelukkig, het is het behoud van ons volk geweest”. Maar vroeger gaf men gemakkelijker de leiding in handen van hen, wier beginsel-vastheid boven verdenking stond, en volgde men veel gewilliger.

Doch het gevoel, dat men leeft in een heel snel tempo, al maar vooruit, maakt thans de meesten der eenvoudigen nog meer wederstrevend, en daarbij komt, dat door de meerdere ontwikkeling en de verruiming van den blik, ook velen een eigen oordeel weten te hebben, en dat oordeel (misschien wel eens wat ál te zeer) ook wenschen uit te spreken en te handhaven.

Zóó gezien, merken we, dat ons eenvoudige volk, zal het zijn vertrouwen schenken, vóór alles noodig heeft, dat het gevoelt te doen te hebben met menschen, die vast staan in het oude beginsel; die de oude palen niet verzetten willen; die er niet aan denken een zekere rekkelijkheid ten opzichte van de zedewet te prediken; die ook bereid zijn aan dat volk (meer dan voorheen noodig was) rekenschap te geven van hetgeen zij als toekomst-ideaal zich voorstellen, en die er ernstig naar streven in de schommeling tusschen cultuur en christelijk leven den evenaar in het oude huisje te houden. Nemen men eischt geen verstarring. Zelf gaat men al te wel met de cultuur-eischen mee. Maar men vraagt evenwicht. En dan zóó, dat het niet is de evenwichtigheid van het „wat geven en wat nemen”, hier wat toegeven, en daar wat toegeven, maar de evenwichtigheid van een overtuigde levenshouding, waarbij het beginsel ten volle tot zijn heerschappij komt.

Maar diezelfde cultuurgang, die invloed oefende op hen, die tot dusver min of meer buiten den gewonen gang van het leven stonden, bleef ook niet zonder invloed op hen, wier blik was vernind.

Ook zij kwamen op allerlei manier met het leven en zijne eischen in aanraking. En dat dan, zeer speciaal, op hún manier.

Voor hen evengoed als voor degenen, wier leven eerst in de laatste tientallen jaren in den drukken gang der dingen werd betrokken, gaat onze tijd zeer snel voorbij. En onze tijd is er werkelijk niet eene in welken de wetenschap en de kunst, de zede en de aanraking met de medemenschen het dengene, die midden in het leven staat, gemakkelijk maakt.

De minder geïsoleerde positie van ons christen-volk heeft ook voor de leiders van dat volk een grootere verantwoordelijkheid geschapen. Immers naar alle zijden moeten deze zich thans oriënteren, veel meer dan voorheen. En juist op het terrein, waar de wetenschap zich beweegt, is het in de laatste jaren een geweldige strijd.

Men nu niet, dat zulks beteekent of althans beteekenen mag, dat wij „nog niet klaar zijn”, waar het de grondbeginselen der dingen aangaat.

Maar, dat er in de laatste tien jaren vragen opgekomen zijn in het vijandige kamp, vragen, die op antwoord van onze zijde wachten, staat vast.

En dat is onze eere.

Want men houdt rekening met hen, die zich positieve christenen noemen.

Maar dit geeft ook voor velen van hen, van wie ons christen-volk leiding verwacht, een uiterst zwaar leven. De tijd van het trekken van groote lijnen is voorbij, naar het schijnt. En ieder weet, dat het „afwerken” van het gebouw den meesten tijd neemt, vooral waar met het zwaart in de eene, en het gereedschap van den bouw in de andere hand moet worden gearbeid.

Zóó evenwel komt er licht een misverstand. Ieder gevoelt, welke gevaren van verwijdering hier dreigen.

Daarbij komt dan nog, dat er inderdaad velen zijn, ook onder onze meer ontwikkelde jongeren, die met velerlei moeilijkheden hebben te kampen. Ook wanneer we voor de, ongetwijfeld bestaande, would-be problemen-sjouwerij een flink percentage aftrekken, blijven er toch immer nog zooveel ernstigen over, die zwarigheden hebben, dat het wel de moeite waard is, aan hen aandacht te schenken.

Naar het mij voorkomt, is een van de oorzaken van de bestaande gevaren alzoo deze, dat men elkaar niet verstaat, doordien men wederzijds moeilijkheden en vragen heeft, die langs elkaar heen schuiven. En dat wel, wíl ter eener zijde het moeilijkheden zijn in verband met de ontwikkeling

van ons cultuurleven, en ter anderzijde vragen in verband met de uitwerking van onze christelijke levens- en wereldbeschouwing in wetenschappelijken zin.

De geheel eigendommelijke constellatie heeft dan ten gevolge, dat men hier minder precies gaat letten op wat de eischen zijn ten opzichte van de houding tegenover de wereld, terwijl men aan d'anderen kant niet verstaat, waarom men niet meer beginselen weet te propageeren en hulpse weet te bieden voor de practijk des levens.

Maar mag zoo al in 't algemeen de verhouding gezien worden, er zijn hier toch ook eenige bijzonderheden, die aan onze aandacht niet mogen ontgaan.

J. WATERINK.

UIT DE SCHRIFT.

Bidden als een vriend.

Lukas 11:5-8.

Worden onze gebeden verhoord?

Zoo vroegen we verleden week.

En we mochten verwijzen naar Jezus' eigen antwoord: Bidt en u zal gegeven worden. Want: Die bidt, die ontvangt.

We vragen andermaal, omdat er zooveel omstandigheden zijn, waarin we over onverhoorde gebeden schijnen te moeten klagen, is het wel waar, dat onze gebeden verhoord worden?

En we mogen weer naar een woord van Jezus u brengen: Klopt en u zal opengedaan worden.

Is het geen illustratie van dit woord als Jezus de gelijkenis laat hooren van den kloppenden vriend?

Gij kent deze parabel.

Iemand ontvangt onverwachts bezoek van een vriend, die naar Oostersche gewoonte ter vermindering van de daghitte reisde tegen den avond en in den voornacht.

De reiziger is laat in den avond in het stedeke angekommen. Hotels waren er niet. De bekende Oostersche gastvrijheid geeft hem vrijmoedigheid om bij zijn vriend aan te kloppen en zoowel om avondeten als om onderdak te vragen.

Maar zijn vriend wordt daardoor in niet geringe verlegenheid gebracht.

Hij heeft zelf het avondeten reeds gebruikt en het dagrantsoen is door hem en de zijnen geheel genuttigd.

Wat zal hij doen? Den vreemdeling afwijzen? Brood koopen, zoo 't al mogelijk was, kon in den laatsten avond niet meer.

Het zelf nog te bereiden, er was op dat uur geen denken meer aan.

Hij zal tot zijn buurman gaan, met wien hij bevriend is.

Een goede buur is beter dan een verre vriend.

En hij zal den buurman vragen hem te helpen.

Hij weet 't, deze heeft brood.

Daarom verstout hij zich en klopt aan.

Door het gerucht wordt de reeds slapende buurman gewekt en, hij was in zijn eersten slaap, ietwat gemelijk wordt hij wakker.

Hij hoort de stem van zijn buurman en aanvankelijk heeft hij niet veel geneigdheid om naar hem te luisteren.

Heel zijn gezin is al ter ruste.

Het openen van zijn voordeur door het wegnemen van den hefbroom is niet zoo'n licht werk.

Hij is geneigd om zich te verontschuldigen. Maar de buurman staat nog altijd voor de deur.

Was deze dadelijk teruggegaan, toen hij den indruk kreeg, dat zijn bede niet zoo heel gunstig werd opgenomen, dan zou de plotseling uit den slaap opgewekte weer op zijn leger zijn teruggezonden.

Maar de vrager houdt aan.

In onzen Bijbel staat, dat hij onbeschaamd was. Ongunstig mag dat natuurlijk niet worden verstaan.

Bedoeld is, dat hij niet spoedig tot beschaming werd gebracht.

Hij hield aan en vroeg nog eens.

Dat deed bij den aanvankelijk onwillige het gevoel van vriendschap opleven en verteederde zijn hart.

Hij staat op, opent zijn huis en geeft den kloppenden vriend het gevraagde.

Ja waarlijk, wie klopt dien zal opengedaan worden.

Het geheim is hier, dat de vrager kwam als een vriend.

Hij kende zijn buurman. Hij had omgang met hem. De harten waren daardoor voor elkander ontsloten. Een beroep op zijn hart kon daarom niet tevergeefs zijn. Zij waren aan elkander gewend.

Welnu, dat is het geheim van het echte bidden, dat zeker verhoord wordt.

Ons bidden mag niet uitzondering zijn. Wanneer het slechts is de opwelling van een oogenblik dan blijft God ons een vreemde.

Wanneer wij ons aan den Heere mogen gewennen door dagelijkschen omgang, door Hem te kennen in al onze wegen, dan is ons bidden niet maar een zoo nu en dan vluchten tot Hem, maar is het uiting van ons saamleven, ja saamwonen met Hem.

Dan is ons hart voor Hem open.

Dan hebben we niet alleen stelling te Dan hier En wi openge Want d Dat hee werd, on En dat wij ons a Dan lev

Wanneer verdeeling dan zijn orde. Imm hebben we deeling te vorming v werk zal De vraag de ruimte zijn moet, En hier vorm gehe neuen b zooveel v die we a doordien n Ten opz wetten.

De uitdr van het lev alle kante sloten door worden we Maar wij dat eenwig we nimmer eeren. Er aam het a Wij zien tings-as, en vlak, lang daar ombo gezichts-as En zoo ko de dingen i cirkels, all evenwijdig pend lensk zelf.

Wanneer deze symbo kegel.

En dan maakt zoud een hoek

Maar de onbruikbaar te gaan va grensde pyi vlak-hoek v dezelfde eig oerst uitgin

Heeft m van het vra tischen kan

Voor won die afgeschi is, theoretis die door e door vier k een rechtho model van.

Natuurlijk komen dan Maar wat strikt genor kunnen wor al dadelijk

vraagd wor gelijk zij aa het grondv heeft, en m

Maar hier De eigen bouwde, moe worden hep

1) In dezez anele. Elke r boezingde de grondvlak en op den mants dat de hoogte heeft met vast en de gulden vorige week de straat van van grondvlak